

**RAHBAR KADRLAR MALAKASINI OSHIRISH TIZIMIDA TARJIMA
FAOLIYATINING O'RNI VA FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI**

*PhD, dotsent E.T.Tursunnazarova,
O'zDJTU Tarjimonlik fakulteti
Ingliz tili tarjima nazariyasi kafedrasida mudirasi*

ANNOTATSIYA. Mazkur maqolada rahbar kadrlar malakasini oshirish tizimida tarjima faoliyatining nazariy va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Sohaviy tarjimaning lingvistik, pragmatik hamda diskursiv xususiyatlari boshqaruv kommunikatsiyasi misolida yoritiladi. Shuningdek, tarjima faoliyatining professional kompetensiyani rivojlantirishdagi o'rni, xalqaro hamkorlikni mustahkamlashdagi ahamiyati hamda zamonaviy boshqaruv diskursidagi funksional jihatlari ilmiy asosda tadqiq etiladi.

KALIT SO'ZLAR: rahbar kadrlar, malaka oshirish, sohaviy tarjima, diskurs, pragmatika, lingvistik tahlil, boshqaruv kommunikatsiyasi, tarjima kompetensiyasi, institutsional muloqot

**РОЛЬ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СИСТЕМЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ
РУКОВОДЯЩИХ КАДРОВ**

*PhD, доцент Э.Т. Турсунназарова,
заведующая кафедрой теории перевода английского языка
факультета переводоведения
Узбекского государственного университета мировых языков*

АННОТАЦИЯ. В данной статье анализируется теоретическое и практическое значение переводческой деятельности в системе повышения квалификации руководящих кадров. Освещаются лингвистические, прагматические и дискурсивные особенности отраслевого перевода на примере управленческой коммуникации. Также исследуется роль перевода в развитии профессиональной компетенции, укреплении международного сотрудничества и его функциональные аспекты в современном управленческом дискурсе.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: руководящие кадры, повышение квалификации, отраслевой перевод, дискурс, прагматика, лингвистический анализ,

управленческая коммуникация, переводческая компетенция, институциональное общение

THE ROLE AND FUNCTIONAL FEATURES OF TRANSLATION ACTIVITY IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT SYSTEM OF MANAGERIAL PERSONNEL

PhD, Associate Professor E.T. Tursunnazarova,

*Head of the Department of English Translation Theory, Faculty of Translation
Studies, Uzbekistan State World Languages University*

ABSTRACT. This article analyzes the theoretical and practical significance of translation activity in the professional development system of managerial personnel. The linguistic, pragmatic, and discursive features of specialized translation are examined through the example of managerial communication. Furthermore, the study explores the role of translation in developing professional competence, strengthening international cooperation, and its functional aspects within contemporary managerial discourse.

KEYWORDS: managerial personnel, professional development, specialized translation, discourse, pragmatics, linguistic analysis, managerial communication, translation competence, institutional communication.

Globalashuv jarayonlari, xalqaro siyosiy-iqtisodiy integratsiya hamda transmilliy kommunikatsiya tizimining jadallashuvi zamonaviy boshqaruv faoliyatiga yangi talablarni qo‘ymoqda. Ayniqsa, rahbar kadrlarning xorijiy tillarda professional muloqot olib borishi, xalqaro hujjatlar bilan ishlashi, xorijiy tajribalarni tahlil qilishi va ularni milliy boshqaruv tizimiga moslashtirishi muhim ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur jarayonlarda tarjima faoliyati nafaqat lingvistik vosita, balki strategik kommunikativ mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Tarjimashunos olim Eugene Nida tarjimani “mazmun va kommunikativ ta’sirning ekvivalentligini ta’minlovchi jarayon” sifatida izohlaydi. Uning fikricha, tarjima faqat til birliklarini almashtirish emas, balki kommunikativ niyatni adekvat qayta yaratishdir. Mazkur yondashuv rahbarlik diskursida ayniqsa dolzarb hisoblanadi, chunki boshqaruv matnlarida axborot aniqligi, pragmatik ta’sir va institutsional uslub ustuvor ahamiyatga ega.

Tarjima faoliyatining rahbar kadrlar malakasini oshirishdagi o'zni Rahbar kadrlarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimi zamonaviy bilimlar, innovatsion boshqaruv texnologiyalari hamda xalqaro tajribalarni o'zlashtirish bilan chambarchas bog'liqdir. Xususan, xorijiy normativ-huquqiy hujjatlar, strategik dasturlar, xalqaro memorandumlar, menejmentga oid ilmiy manbalar va analitik hisobotlarni o'rganishda tarjima faoliyati muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Tarjima orqali:

- xalqaro tajribalar milliy boshqaruv tizimiga integratsiya qilinadi;
- rahbarlarning kommunikativ kompetensiyasi rivojlanadi;
- professional terminologiya tizimi boyiydi;
- boshqaruvga oid innovatsion yondashuvlar o'zlashtiriladi;
- institutsional muloqot samaradorligi oshadi.

Tarjimashunos Peter Newmark tarjimani "madaniyatlararo kommunikatsiyaning amaliy vositasi" deb ta'riflaydi. Olimning fikricha, tarjima jarayonida semantik aniqlik bilan bir qatorda pragmatik moslik ham ta'minlanishi lozim. Rahbarlik diskursida aynan pragmatik moslik boshqaruv qarorlarining to'g'ri talqin qilinishiga xizmat qiladi. Tarjima faoliyatining lingvistik xususiyatlari Rahbarlik va boshqaruvga oid matnlar murakkab terminologik tizim, rasmiy-uslubiy birliklar hamda institutsional diskurs elementlari bilan xarakterlanadi. Ingliz tilidagi "governance", "stakeholder engagement", "strategic leadership", "performance management" kabi terminlarni o'zbek tiliga adekvat tarjima qilish nafaqat lingvistik, balki konseptual yondashuvni ham talab qiladi. Lingvistik jihatdan boshqaruv matnlarida quyidagi xususiyatlar kuzatiladi:

- terminologik aniqlik;
- sintaktik ixchamlik;
- rasmiy uslubning ustuvorligi;
- semantik neytrallik;
- institutsional standartlashuv. Masalan, ingliz tilidagi "accountability"

termini ayrim holatlarda "hisobdorlik", boshqa kontekstlarda esa "mas'uliyatdorlik" tarzida tarjima qilinadi. Bu esa tarjimada kontekstual-ekvivalentlik muhimligini ko'rsatadi.

Tarjima nazariyasida Roman Jakobson tilning kommunikativ funksiyalarini tahlil qilib, "har qanday tarjima interpretatsiya shaklidir" degan fikrni ilgari suradi. Mazkur yondashuv rahbarlik matnlarini tarjima qilishda ayniqsa muhimdir, chunki boshqaruv diskursida yashirin pragmatik ma'no va institutsional maqsad mavjud bo'ladi.

Pragmatik jihatdan tarjima boshqaruv kommunikatsiyasining ta'sirchanligini saqlab qolishi kerak. Rahbarlik nutqida buyruq, tavsiya, strategik yo'naltirish, motivatsiya va diplomatik muomala kabi kommunikativ intensionlar mavjud bo'ladi. Tarjimon ushbu pragmatik niyatlarni to'g'ri yetkazmasa, matnning funksional samaradorligi pasayadi. Masalan, ingliz tilidagi: "We strongly encourage institutional collaboration" jumlasida bevosita "Biz institutsional hamkorlikni qat'iy tavsiya qilamiz" tarzida tarjima qilinishi mumkin. Biroq boshqaruv pragmatikasida u: "Institutsional hamkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi" shaklida yumshoq diplomatik uslubda ifodalanishi maqsadga muvofiq bo'ladi. Diskursiv jihatdan rahbarlik matnlari institutsional kommunikatsiya elementi hisoblanadi. Ularda:

- status munosabatlari;
- ijtimoiy rollar;
- rasmiy kommunikativ strategiyalar;
- madaniy-pragmatik kodlar mujassamlashadi.

Shu sababli tarjima jarayonida nafaqat matn mazmuni, balki diskursiv kontekst ham saqlanishi lozim. Rahbar kadrlar malakasini oshirish tizimida tarjima kompetensiyasini shakllantirish quyidagi komponentlarni o'z ichiga oladi:

- lingvistik kompetensiya;
- pragmatik kompetensiya;
- diskursiv kompetensiya;
- sotsiokulturologik kompetensiya;
- raqamli tarjima texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalari.

Bugungi kunda sun'iy intellekt asosidagi tarjima platformalari, korpus lingvistikasi va CAT-tools tizimlari professional boshqaruv kommunikatsiyasida keng qo'llanilmoqda. Shu sababli rahbar kadrlarni tayyorlashda zamonaviy tarjima texnologiyalaridan foydalanish metodikasini ishlab chiqish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, rahbar kadrlar malakasini oshirish tizimida tarjima faoliyati strategik kommunikativ vosita sifatida muhim o'rin egallaydi. U xalqaro tajribalarni transfer qilish, boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish, institutsional muloqotni takomillashtirish hamda professional diskurs samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Sohaviy tarjimaning lingvistik, pragmatik va diskursiv xususiyatlarini integrativ yondashuv asosida tadqiq etish boshqaruv kommunikatsiyasining nazariy va amaliy asoslarini boyitadi. Shuningdek, bu jarayon rahbar kadrlarning zamonaviy global

kommunikativ makonda samarali faoliyat yuritishiga imkon yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Nida E. A. Toward a Science of Translating. - Leiden: Brill, 1964. - 331 p.
2. Newmark P. A Textbook of Translation. - New York: Prentice Hall, 1988. - 292 p.
3. Jakobson R. On Linguistic Aspects of Translation // Brower R. A. (ed.) On Translation. - Cambridge: Harvard University Press, 1959. - P. 232–239.
4. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). - М.: Высшая школа, 1990. - 253 с.
5. Baker M. In Other Words: A Coursebook on Translation. - London: Routledge, 2018. - 394 p.
6. Halliday M. A. K., Hasan R. Language, Context and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective. - Oxford: Oxford University Press, 1989. - 126 p.
7. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. - London: Longman, 1990. - 258 p.
8. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. - Волгоград: Перемена, 2002. - 477 с.
9. Munday J. Introducing Translation Studies: Theories and Applications. - London: Routledge, 2016. - 395 p.
10. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. - М.: Наука, 1988. - 215 с.